

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 222 IR 223 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-119

2026 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2026 m. kovo 27 d. sprendimo Nr. SV-S-606 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.1 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 222 ir 223 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-119 (toliau – Įstatymo projektas) dėl toliau nurodomų priežasčių:

1. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad siūlomais įtvirtinti pakeitimais siekiama atsisakyti perteklinio Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 222 ir 223 straipsnių sankcijų griežtumo, susisteminti ir subalansuoti baudžiamąją politiką *ultima ratio* principo atžvilgiu ir nustatyti proporcingas bei pagrįstas bausmių ribas. Nors Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad „teisės ekspertai įvairiais lygiais pasisako apie tai, kad šiai dienai BK 222 ir 223 straipsnių normų sankcijos nėra tinkamas baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* priemonės įprasminimas“, tačiau išsamiai nėra atskleidžiama, kodėl BK 222 ir 223 straipsniuose esantis teisinis reguliavimas tinkamai neatspindi baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, principo ir kaip Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai galėtų realiai prisidėti prie keliamos problemos sprendimo. Baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia teisinės atsakomybės rūšis, sukelianti pačias sunkiausias teisines, socialines ir reputacines pasekmes asmeniui, todėl, kaip nurodoma Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, ji turi būti suvokiama kaip kraštutinė, paskutinė priemonė (lot. *ultima ratio*), naudojama saugomų teisinių gėrių, vertybių apsaugai tais atvejais, kai švelnesnėmis priemonėmis tų pačių tikslų negalima pasiekti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, kad įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigiami teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. KT13-N5/2019, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 25 d. nutarimas Nr. KT52-N14/2019, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. KT49-A-N5/2020). Taip pat įstatymų leidėjas, turėdamas plačią diskreciją spręsti valstybės baudžiamosios politikos, *inter alia* konkrečių veikų kriminalizavimo, baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo klausimus, turi paisyti *inter alia* iš konstitucinių teisinės valstybės ir teisingumo principų kylančių reikalavimų, kad baudžiamajame įstatyme nustatyta bausmių sistema būtų darni, stabili ir subalansuota, kad už nusikalstamas veikas būtų nustatytos tokios bausmės ir tokie jų dydžiai, kurie būtų adekvatūs nusikalstamai veikai ir bausmės paskirčiai, kad bausmės ir jų dydžiai būtų diferencijuojami atsižvelgiant į nusikalstamų veikų pavojingumą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. KT49-A-N5/2020). Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, įgyvendinant Aštuonioliktosios

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, numatytą priemonę – subalansuoti valstybės baudžiamąją politiką, kad baudžiamoji atsakomybė būtų taikoma kaip *ultima ratio* priemonė ir kad būtų numatyta proporcinga baudžiamoji atsakomybė už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas (8.2.6 papunktis), sistemiškai peržiūrėjus BK specialiosios dalies normas, įvertinus valstybės baudžiamosios politikos (kaip *ultima ratio* priemonės) pagrįstumą, proporcingumą ir veiksmingumą, buvo parengtas BK pakeitimo projektas. Patvirtinus minėtus pakeitimus, 2023 m. balandžio 27 d. buvo priimtas ir 2023 m. birželio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189¹, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199¹, 199², 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224¹, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267¹, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253², 256², 260¹, 266¹, 267², 267³, 276⁴, 282¹ straipsniais ir Kodekso 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas (toliau – Įstatymas Nr. XIV-1925), kuriuo atitinkamai buvo atlikti ir BK 222, 223 straipsnių pakeitimai – išplečiant sudėčių požymius bei BK 222 straipsnį papildant kvalifikuotą sudėtį numatančia 2 dalimi, nustatant griežtesnę atsakomybę, kai dėl apgaulingo finansinės apskaitos tvarkymo padaroma labai didelė turtinė žala valstybei arba fiziniam ar juridiniam asmeniui, priskiriant šią veiką sunkių nusikaltimų kategorijai. Pažymėtina, kad giminingo pobūdžio nusikaltimai ekonomikai, verslo tvarkai ir finansų sistemai, kai jais padaroma žala, viršijanti 900 minimalių gyvenimo lygių dydį (toliau – MGL), (BK 202 straipsnio 2 dalis, 206 straipsnio 4 dalis, 207 straipsnio 3 dalis, 208 straipsnio 3 dalis, 209 straipsnio 2 dalis, 219 straipsnio 2 dalis, 220 straipsnio 2 dalis ir 221 straipsnio 2 dalis) yra laikytini sunkiais nusikaltimais. Atsižvelgiant į tai, kad nėra visapusiškai atskleista Įstatymo projektu siekiamos išspręsti problemos esmė ir nėra aišku, kaip siūlomi teisinio reguliavimo pokyčiai prisidėtų sprendžiant nustatytą problemą, Įstatymo projektas vertintinas kaip neatitinkantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto teisėkūros tikslingumo principo. Teisinis reguliavimas turi būti stabilus, nuoseklus ir nuspėjamas, baudžiamosios politikos sistema veiksminga, darni ir subalansuota, o teisėkūra – proporcinga ir orientuota į realių sisteminių problemų sprendimą, pagrįsta duomenimis ir jų analize, vykdoma atsižvelgiant į realią problematiką bei objektyvias socialines, ekonomines ir kriminologines aplinkybes.

2. Įstatymo projektu siūloma pakeisti BK 222 straipsnio 2 dalyje nustatytą viršutinę laisvės atėmimo bausmės ribą – ją sumažinti nuo 7 iki 6 metų, šią nusikalstamą veiką perkelti iš sunkių nusikaltimų į apysunkių nusikaltimų kategoriją. Pažymėtina, kad toks teisinio reguliavimo pakeitimas turėtų reikšmingų pasekmių ir kriminalinės žvalgybos taikymo apimčiai. Pagal Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo (toliau – KŽĮ) 8 straipsnio 1 dalies 1 punktą, kriminalinės žvalgybos tyrimai gali būti atliekami tik dėl labai sunkių, sunkių bei tik įstatyme aiškiai apibrėžtų konkrečių apysunkių nusikaltimų. BK 222 straipsnio 2 dalyje numatytą nusikalstamą veiką priskyrus apysunkių nusikaltimų kategorijai ji nepatektų į KŽĮ išvardytų apysunkių nusikaltimų sąrašą, todėl kriminalinės žvalgybos subjektai netektų teisinio pagrindo dėl jos atlikti kriminalinės žvalgybos tyrimo. Pabrėžtina, kad BK 222 straipsnio 2 dalyje nurodyta nusikalstama veika laikytina itin pavojinga, nes ja padaroma turtinė žala kvalifikuojama kaip labai didelė, t. y. viršijanti 900 MGL. Taigi, siūlomas pakeitimas ne tik išbalansuotų esamą BK sankcijų sistemą, bet ir nepagrįstai susiaurintų teisėsaugos institucijų galimybes efektyviai atskleisti tokio pobūdžio nusikalstamas veikas, taikant kriminalinės žvalgybos metodus.

3. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte teigiama, kad Įstatymo projekte aptarti BK pakeitimai užtikrintų, jog terminuoto laisvės atėmimo bausmės būtų skiriamos rečiau, o jų trukmė

būtų trumpesnė, todėl būtų sudaroma daugiau galimybių taikyti alternatyvias bausmes. Toks teiginys nėra visapusiškai pagrįstas. Atkreiptinas dėmesys, kad BK esantis teisinis reglamentavimas numato, kad asmeniui, pirmą kartą teisiamam už neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą, teismas paprastai skiria su areštu ar terminuotu laisvės atėmimu nesusijusias bausmes. Skirdamas arešto ar terminuoto laisvės atėmimo bausmę, teismas privalo motyvuoti savo sprendimą (BK 55 straipsnis). Tiek teisinis reguliavimas, tiek vyraujanti praktika pirmenybę teikia su laisvės atėmimu nesusijusioms bausmėms, nes laisvės atėmimo bausmė savo griežtumu yra labiausiai žmogaus teises ribojanti priemonė, todėl jos skyrimas pateisinamas tik tais atvejais, kai, atsižvelgiant į veikos pavojingumą ir kitas bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes, skiriant švelnesnę bausmės rūšį nebūtų įmanoma pasiekti bausmės tikslų. Teismas skiria bausmę pagal BK specialiosios dalies straipsnio, numatančio atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką, sankciją, laikydamasis BK bendrosios dalies nuostatų ir atsižvelgdamas į BK 54 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas aplinkybes. Taigi, laisvės atėmimo bausmės nusikaltimo sankcijoje numatymas, esant alternatyviai įtvirtintoms ir kitoms bausmėms, pats savaime neleidžia teigti, kad asmeniui už konkretaus nusikaltimo padarymą bus paskirta būtent laisvės atėmimo bausmė. Tik įvertinęs visas bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes, teismas galėtų skirti laisvės atėmimo bausmę. Be to, baudžiamosios teisės paskirtis yra ne tik nubausti, bet ir užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms. Griežtesnės sankcijos šiuo atveju – esminė prevencinė priemonė, taikoma ypač tiems verslo subjektams, kurie savo veikloje vertina teises ir ekonomines rizikas. Taigi, BK 223 straipsnio kontekste laisvės atėmimo bausmės sankcijoje atsisakymas, o BK 222 straipsnio kontekste – laisvės atėmimo bausmės viršutinės ribos sumažinimas neturėtų realaus pozityvaus poveikio sprendžiant su laisvės atėmimo bausmės skyrimu susijusius klausimus, taip pat galėtų sumažinti ir prevencinį bausmės poveikį, juolab, kaip nurodyta Įstatymo projekto aiškinamajame rašte, ir šiuo metu nemaža dalis tokio pobūdžio bylų užbaigiamos neskiriant laisvės atėmimo bausmės.

4. Įstatymo projektu teikiamas siūlymas BK 223 straipsnio sankcijoje atsisakyti alternatyvios laisvės atėmimo iki 2 metų bausmės, BK 223 straipsnyje numatytą veiką kvalifikuojant kaip baudžiamąjį nusižengimą, manytina, pernelyg nukryptų nuo šiuo metu esančios koncepcijos vertinant šio nusikaltimo pavojingumą, nepagrįstai iškreiptų baudžiamajame įstatyme įtvirtintų sankcijų už kitas nusikalstamas veikas tarpusavio suderinamumą, būtų neproporcingas bei trukdytų teismui tinkamai individualizuoti bausmę, būtų nepagrįstas tiek teisiniu, tiek vertybiniu požiūriu. Pažeidus finansinės apskaitos vedimo tvarką, padaroma turtinė žala būtent valstybės finansų sistemai (kitiems verslo subjektams, susijusiems asmenims ar pan.). Atitinkamai, manytina, kad apgaulingos apskaitos tvarkymo esmė ir pagrindinis tikslas – mokesčių slėpimas, o apgaulingos (aplaidžios) apskaitos tvarkymo pagrindiniu objektu turėtų būti laikomi būtent valstybės finansiniai interesai. Apgaulingas ir aplaidus finansinės apskaitos tvarkymas kelia tiesioginę grėsmę valstybės finansų sistemai: iškreipia įmonių finansinę padėtį, sudaro sąlygas vengti mokesčių ir mažina pasitikėjimą verslo aplinka. Finansinių nusikaltimų žala dažnai yra sisteminė – dėl jų mažėja biudžeto pajamos, iškreipiama konkurencija, didėja šešėlinė ekonomika. Todėl švelnesnės sankcijos neatitiktų šių veikų pavojingumo lygio ir pažeistų proporcingumo principą. Priėmus Įstatymą Nr. XIV-1925 ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 108, 115, 122, 125, 137, 187, 205, 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 113¹, 187¹, 474¹ straipsniais įstatymą buvo sistemiškai suderintos tiek baudžiamosios, tiek administracinės atsakomybės ribos už apgaulingos ir aplaidžios finansinės apskaitos tvarkymo pažeidimus, taip aiškiai atibojant šias atsakomybių rūšis bei užtikrinant, kad baudžiamoji atsakomybė būtų taikoma tik už pačius pavojingiausius atvejus. BK 223 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėtis yra materiali ir veika kvalifikuojama pagal BK 223 straipsnio 1 dalį tik tuo atveju, kai šia veika padaroma didelė turtinė žala valstybei, fiziniam

ar juridiniam asmeniui arba negalima visiškai ar iš dalies nustatyti asmens veiklos, jo turto, nuosavo kapitalo arba įsipareigojimų dydžio ar struktūros. Apgaulingos (aplaidžios) apskaitos tvarkymo norma pirmiausia orientuota į valstybės ar kitų susijusių subjektų finansinių interesų apsaugą ir būtent padarytos turtinės žalos dydis ir yra apgaulingos (aplaidžios) apskaitos tvarkymo pagrindinis pavojingumo matavimo kriterijus. Tai rodo, kad šiuo metu esanti BK 223 straipsnio sudėtis apima pačius pavojingiausius atvejus, ir baudžiamosios atsakomybės taikymas už tokio pobūdžio pažeidimus, sukėlusius sunkias pasekmes, yra pateisinamas ir proporcingas. Atsižvelgiant į tai, visiškai laisvės atėmimo bausmės BK 223 straipsnio sankcijoje atsisakymas (veiką iš nesunkaus nusikaltimo kategorijos perkonvertuojant į baudžiamąjį nusižengimą) būtų neproporcingas įvertinus šia nusikalstama veika sukeltos žalos mastą. Galėtų susidaryti situacija, kai reikšminga finansinė žala nebūtų tinkamai įvertinta baudžiamosios teisės priemonėmis, dėl to galėtų sumažėti visuomenės pasitikėjimas teisine sistema ir būtų pažeistas teisingumo principas.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras